
Avalikkuse kaasamise käsiraamat

ametnikult ametnikule

Avalikkuse kaasamise käsiraamat

ametnikult ametnikule

Sisukord

Sissejuhatus	5
Kaasamise õiguslik raamistik	7
Avalikkuse kaasamise vormid	9
Huvigruppide analüüs	9
Kaasamise meetodid ja nende valik	10
Kaasamisprotsessi hindamine	11
Informatsiooni edastamine	13
Passiivsed ja aktiivsed informatsiooni edastamise meetodid	13
Suhtekorraldus	13
Meediasuhted ja otsekommunikatsioon	14
Sihtrühmad	14
Meediakanalite spetsifika	14
Mõned info edastamise meetodid	15
Pressiteade	15
Arvamuslugu	16
Veebileht	16
Soovitused ajakirjanikega suhtlemisel	16
Avalikkuse kaasamine paraktikas	17
Tapa valla loomine ja muutustest informeerimine	17
Avalikkuse kaasamine arendusprojektides	21
Korraldatud jäätmeveo kogemusi Põlva vallas	23
Viited praktiliste avalikkuse kaasamise näidetele	25
Kasutatud kirjandus	27

Sissejuhatus

Kaasamine iseenesest ei ole Eesti ühiskonnas midagi uutset. Mida tähendab kaasamine? Kaasamist võib käsitleda erinevates kontekstides. Laiemalt võib kaasamist vaadelda meie igapäevaelu tasandil. Me kaasame oma pereliikmeid, sõpru ja kolleege erinevatel eesmärkidel ja viisidel, näiteks ühistesse ettevõtmistesse, aruteludesse. Soovime, et meie tegutsemise motiive ja eesmarke mõistetakse ja toetataks. Osapoolte veenmiseks kasutame erinevaid meetodeid, mis on mõnikord meie ettevõtmisega kooskõlas, kuid vahel ka sobimatud.

Kaasamine avalikus sektoris on aga tegevus, mis mõjutab meid ühiskonnaliikmetena hoopis laiemalt. Avalikus sektoris peame kaasamisega silmas partnerlust kaasatavate osapooltega/huvigruppidega strateegiliste dokumentide (näiteks eelnõude, kontseptsioonide, strateegiate) väljatöötamisel. Õigusloomevallas toimuv kaasamine või kaasamata jätmine mõjutab meid ja meie igapäevaelu läbi parlamendis vastuvõetud seaduste, valitsuse määruste ja korralduste.

Seetõttu on oluline, et soovijad saaks ühiskonnaelu kujundamises osaleda. Huvigruppe ja avalikkust kaasatakse õigusloome- ja laiemalt, otsustetegemisse erineval määral. See ongi koht, kus tõuseb esile vajadus kaasamise hea tava järele. Kaasamispraktika on avalikku sektorit silmas pidades erinev - siin leidub nii häid kui ka halvemaid näiteid.¹

Joonealuses viidatud Eleka-Rugam Rebase poolt sõnastatud vajadus kaasamise hea tava järele oleks parim sissejuhatus avalikkuse kaasamise käsiraamatule, sest ilma teadmisteta on raske ühiskonnaelus aktiivset dialoogi tekitada. Teadmiste üks edasiandmise viise on raamatud. Käesolev käsiraamat sisaldab endas avalikkuse kaasamise vajalikke protseduure, aitamaks lahti mõtestada muuhulgas huvigruppide, meediaväljaanne ja meetodikate valikut avalikkuse kaasamisel. Suure osa käsiraamatust moodustavad head avalikkuse kaasamise näited erinevatest Eesti omavalitsustest. Alati on hea tugineda kellegi varasemalt läbi proovitud näidetele ja õppida teiste kogetust.

Käsiraamatu väljatöötamist on rahastanud Keskkonnainvesteeringute Keskus.

---

¹ Valitsusekodulehel <http://www.valitsus.ee/?id=4997> on Eleka-Rugam-Rebanelahitimõtestanud kaasamise hea tava, mis on põhimõtete kogum, millest lähtuvalt teevad koostööd kodanikuühendused, huvigrupid, avalikkus ja avalik sektor. Kaasamise hea tava on mõeldud soovituslikuna nii avalikule sektorile kui ka kodanikuühendustele.

Kaasamise õiguslik raamistik

Airi Andresson
Riigikontroll

Kaasamise õiguslik raamistik moodustub siseriiklike õigusaktide ja Eesti jaoks siduvate rahvusvaheliste normide koostoimel. Kaasamise küsimusi reguleerivad direktiive on ka Euroopa Liidu tasandil ning eelkõige just keskkonna valdkonnas. Kuna aga direktiiv ei ole liikmesriigi õigusruumis otsekohaldatav ja vajab oma toime saavutamiseks siseriiklikku õigusesse üle võtmist (mida Eesti ka teinud on), siis siinkohal direktiivide nõudeid eraldi välja ei tooda. Küll aga võiks silmas pidada, et mitmed siseriiklikud õigusaktid lähtuvad paljus direktiivide poolt ette kirjutatust (nt keskkonnainfo kättesaadavust puudutav direktiiv ja keskkonnamõju hindamist käsitlev direktiiv).

Kaasamise kohustus lasub kõigil avaliku võimu kandjatel olenemata valdkonnast. Kuna keskkonnaküsimustes on tulenevalt keskkonnaotsuste otsesest mõjust kõigile elanikkonna gruppidele kaasamise vajadus eriti terav, siis on selles valdkonnas välja töötatud mitmeid eriseadusi. Ka rahvusvahelistest kohustustest reguleerib Eesti poolt ratifitseeritud kaasamisest rääkiv nn Århusi konventsioon just keskkonnaküsimusi. Sellest tulenevalt on õiguslikust raamistikust ülevaate andmisel järgnevalt selgitatud esmalt kaasamise üldist õiguslikku tausta ning seejärel, kui keskkonnavaldkonna regulatsiooni osas on erisusi, ka keskkonda puudutavaid norme. Tuleks siiski silmas pidada, et keskkonnanormid ei asu ülejäänud õigusruumist eraldi ning ka keskkonnaküsimuste otsustamisel peaks esmalt lähtuma üldistest seadustest ning seejärel täpsustusi tegevast eriregulatsioonist.

Eesti õigusruumis reguleerivad kaasamist üldisel tasemel järgmised seadused:

- Eesti Vabariigi põhiseadus
- Avaliku teabe seadus
- Märgekirjale ja selgitustaotlusele vastamise seadus
- Haldusmenetluse seadus
- VV määrus õigustloovate aktide eelnõude normitehnika eeskiri.

Eesti Vabariigi põhiseadus annab kaasamistegevusele garantiid läbi igäühe õiguse saada vabalt üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni (§44), igäühe õiguse pöörduda märgekirjade ja avaldustega riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste asutuste poole (§46) ja igäühe õiguse pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse (§15). Nende õiguste teostamist aitavad kaitsta ka igäühe õigus jääda truuks oma arvamustele ja veendumustele (§41) ning õigus vabalt levitada

ideid, arvamusi, veendumusi ja muud informatsiooni sõnas, trükis, pildis või muul viisil (§45); samuti õigus koonduda mittetulundusühingusse ja –liitudesse (§48).

Avaliku teabe seadus (edaspidi ATbS) näeb ette kaasamise reeglid avaliku võimu poolt teostatavat informeerimist puudutavas osas. Märgekirjale ja selgitustaotlusele vastamise seadus annab lisaks selgituste küsimisele avalikkusele ka võimaluse teha riigi- või kohaliku omavalitsuse või muu avalik-õigusliku juriidilise isiku organile ettepanekuid asutuse või organi töö korraldamiseks või valdkonna arengu kujundamiseks. Haldusmenetluse seadus (edaspidi HMS) reguleerib kaasamist haldusotsuste vastuvõtmisel ja haldustoimingute tegemisel, nähes selleks otstarbeks ette erimenetluse avatud menetluse näol. Õigustloovate aktide eelnõude normitehnika eeskiri reguleerib kodanike teavitamist ja nende osalemist seadusloome protsessis. Muuhulgas paneb määrus eelnõu väljatöötajale kohustuse selgitada eelnõu seletuskirjas, kellele eelnõu kooskõlastamiseks ja arvamuste ja ettepanekute saamiseks esitati ning millised olid arvamuste ja ettepanekute arvestamise tulemused.

Keskkonnavaldkonnas on olulisimaks tegevusjuhiseks keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsioon (edaspidi - Århusi konventsioon). Kuna rahvusvahelise õiguse normid on Eesti õigussüsteemi lahutamatuks osaks, siis täiendab ja täpsustab nimetatud konventsioon keskkonnaküsimuste puhul põhiseaduslikke garantiisid ning annab ette raamistiku, millest peavad lähtuma kõik antud valdkonna alama astme seadused.

Keskkonnavaldkonna eriseadused lähtuvad kaasamise reguleerimisel haldusmenetluse seaduses ette nähtud üldpõhimõtetest, kuid näevad konkreetsete menetluste puhul ette mõningaid erisusi või täpsustusi. Olulisemate seadustena võib välja tuua keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi KeHJS) ning planeerimisseaduse (edaspidi PIS). Lähtuvalt konkreetsetes valdkonnas väljaantavatest keskkonnalubadest või vastuvõetavatest kavadest ja strateegiatest näevad avatud menetluse kohaldamist ette ka mitmed valdkonnapõhised seadused. Näiteks jäätmeseadus jäätmelubade ja jäätmekavade puhul, välisõhu kaitse seadus saastelubade puhul, veeseadus vee erikasutuslubade ja veemajanduskavade vastu võtmisel ning maapõueseadus geoloogiliste uurimistööde lubade ja kaevandamislubade välja andmisel.

Mittesiduvaid kaasamise suuniseid sisaldavad Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsioon (EKAK) ning Vabariigi Valitsuse tegevuskava avaliku võimu ja kodanikualgatuse vastastikuseid rolle ja koostöömist määratlevas osas.²

² Kaasamise õigusliku raamistikust saab pikema lühega Airi Andressoni artiklist "Sissejuhatus avalikkuse kaasamise olemusse ja kaasamise õiguslik raamistik" trükises "Avalikkuse kaasamine veemajanduses ja regionaalplaneeringus" kodulehel www.ctc.ee/riverdialogue/uploads/avalikkuse_kaasamine_veemajanduses_ja_regionaalplaneeringus.pdf

Avalikkuse kaasamise vormid

---

*Ederi Ojasoo ja Villu Lukk
Peipsi Koostöö Keskus*

Huvigruppide analüüs

Kaasamisprotsessi üheks esimeseks ning olulisemaks osaks on kaasamise eesmärgi ja huvigruppide määramine. Selleks, et leida, keda tuleks kaasata, on soovitatav viia läbi sihtgrupi analüüs. Võtmeküsimusteks sihtgrupi analüüsi läbi viimisel on:

1. Kes on peamised huvigrupid?
2. Milline on nende omavaheline suhe?
3. Kas huvigruppide vahel on konflikte?
4. Kuidas huvigrupid probleemi näevad ja sõnastavad?
5. Millised on huvigruppide peamised mured ja kuidas neid saaks osalemiseks motiveerida?

Lähtuvalt kaasamise eesmärgist tuleb määratleda ka huvigruppide olemuse kriteeriumid. Huvigrupid võivad jaguneda näiteks geograafilisel, sotsiaal-majanduslikul või tegevusvaldkondade alusel. Huvigruppide määramise esimene samm on gruppide esialgse nimekirja koostamine kaasamisprotsessi töögrupi poolt. Täpsema nimekirja võib määrata esimesel kaasamisprotsessi ajurünnakul, tekitamaks huvigruppides suuremat osalustunnet protsessi tulemuse välja töötamisel.

Huvigruppide analüüs on ühtlasi ka hetkeks, mil tuleks kindlaks määrata kaasamise strateegia. Strateegia ülesehitamisel tuleb vastata järgnevatele küsimustele:

1. Miks inimesed peaksid osalema või mida nende osalusega loodetakse saavutada?
2. Kes peaksid osalema?
3. Millal peaksid inimesed olema protsessi kaasatud ning millises ulatuses?
4. Milline on tulemuse ulatus?
5. Millist tüüpi organisatoorit, eestvedajat on vaja ning kes on protsessile kaasaaitajad?
6. Milliseid meetodeid ja vahendeid kasutatakse protsessi läbi viimiseks?
7. Milliseid lisaressursse on vaja?

Kaasamise meetodid ja nende valik

Kaasamist jaotatakse vastavalt kaasamise eesmärgile kolmeks: **informeerimine, konsulteerimine ja osalus**. Lähtuvalt jaotusest on võimalik välja tuua kõige enam levinud ja formaliseeritud kaasamise vormid. Vastavalt kaasamise eesmärgile tuleb valida sobiv vorm ja vahend, läbi mille kaasamisprotsessi ellu viiakse. Ülevaade kaasamise vormidest on toodud allolevas tabelis.

Tabel 1. Kaasamise vormid

Informeerimine (teatud info edastamine kodanikele)	Konsulteerimine (ainult tagasiside saamine)	Osalus (aktiivne koostöö kodanikega)
Vormid		
<ul style="list-style-type: none"> • Kodanike ligipääs dokumentidele (<i>dokumentide saatmine e-maili või posti teel, lisamine koduleheküljele, dokumentidest koopiade tegemine asutuses kohapeal jne</i>) • Dokumentide registrid, kataloogid, indeksid • Küsimuste ja vastuste lehed nt Internetis • Ametlikud dokumendid, eelnõud, raportid, käsiraamatud • Pressiteated, pressikonverentsid, intervjuud, kõned ja ettekanded • Infokeskuste teenused • Bro üürid, postrid, audio-video materjalid, infolehed ja nende jagamine laialdaselt • Otsepostitusmaterjalid, reklaamid, ajalehed • Koostöö mittetulundusühenduste esindusorganisatsioonidega info vahendamiseks jne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjalik konsulteerimine • Nõuandvad kogud • Avalikud kuulamised • Fookusgrupid • Intervjuud • Kodanike 'paneelid' • Ettevõtete 'paneelid' • Töörühmad • Seminarid • Konverentsid • Referendumid • Arvamusuuringud • Küsimustikud • Ümarlauakonverentsid 	<ul style="list-style-type: none"> • Kodanike foorumid • Konsensuskonverentsid • Kodanike „kohtud” • Plaanimise rakukesed • Visioneerimine • Rollimängud • Ajourünnak • Probleem-põhjus analüüsid

Kaasamise meetodi valik peab arvestama protsessi avatusega, lõpptulemusega, protsessi kiirusega ja kaasamise sisuga (vt alltoodud tabelit).

Tabel 2. Kaasamise meetodi valik

Põhimõte	Nõuanne meetodi valikuks
Avatus	<ol style="list-style-type: none"> 1) Kasuta meetodeid ja vahendeid, mis võimaldavad informatsiooni kättesaadavust. 2) Tee selline meetodite ja vahendite valik, et otsustusprotsess oleks läbipaistev. 3) Lase huvigruppidel kontrollida andmete, meetodite ja vahendite kasulikkust.
Lõpptulemus	<ol style="list-style-type: none"> 1) Kasuta erinevate vaadete selgitamiseks erinevaid meetodeid ja vahendeid. 2) Vali sobivad meetodid ja vahendid huvigruppide teadmiste põhineks. 3) Võimalda paindlikkust ja meetodite ning vahendite muutmist vastavalt erakorralistele olukordadele.
Kiirus	<ol style="list-style-type: none"> 1) Kasuta erinevaid meetodeid ja vahendeid, et kaasamisprotsessi kiirendada ning efektiivsemaks muuta. 2) Julgusta huvigruppide vahelist koostööd ja probleemide ühist tajumist.
Sisu	<ol style="list-style-type: none"> 1) Kasuta vahendeid, et koguda süsteemi teadmisi ja mõistmist. 2) Arhiveeri tegevused ja tulemused.

Kaasamisprotsessi hea tulemus nõuab võimalikult paljude huvigruppide kaasamist. Kuna huvigruppide huvid ning aktiivsus on väga erinevad, ei tohiks kaasamisprotsess piirduda vaid ühe kindla meetodiga. Samas tuleb meeles pidada, et ei kasutataks liiga palju erinevaid kaasamise meetodeid. Meetodite kirjusus võib huvigrupid segadusse viia.

Kaasamisvormide valikul on oluline analüüsida nende sobivust nii kaasamise eesmärgi ja ajaliste etappidega, aga ka sellega, kas tegu on informeerimise, konsulteerimise või osalusega. Kindlasti tuleks meeles pidada, et kaugeltki mitte iga probleem ei nõua aktiivset ja põhjalikku kodanike kaasamist. Kaasamise ulatus sõltub suuresti sellest, kui kiiresti jõuavad erinevad sihtgruppid otsusele ning kui oluline on tulemus huvigruppidele.

Kaasamisprotsessi hindamine

Oluliseks etapiks kaasamisprotsessis on selle hindamine ja seire. Hindamise ja seire peamiseks eesmärgiks on saada hinnang läbiviidud tegevuse ja selle efektiivsuse kohta, seda nii korraldajate kui osalejate vaatenurgast.

Kaasamisprotsessi hindamisel on oluline hinnata kolme aspekti: **sisu, suhteid ja protseduure**.

Analüüsides protsessi sisulist osa on oluline vaadelda teemasid ja tõstatatud ettepanekuid - mida

käsitleti, mida võeti arvesse ja mida mitte. See annab ülevaate osalejatele olulistest probleemidest, mis algselt ei pruukinud korraldajatele teada olla. Sisu puudutav analüüs aitab mõista, kas kõik huvigrupid on eesmärkidest sarnaselt aru saanud. Samuti aitab sisu analüüs tõhustada koostööd nõudvaid tegevusi ning tõlgendada lõpptulemusi.

Teiseks oluliseks hinnatavaks teemaks on sotsiaalsed suhted protsessis. Vaadeldakse, kes on kesksed tegijad ja kuidas nad omavahel suhtlevad. Mida tihedam on erinevate sotsiaalsete gruppide omavaheline suhtlus, seda suurem on kaasamisprotsessi sotsiaalne väärtus ja seda parem on edendada ja avalikustada protsessi lisaväärtusi. Sotsiaalsete suhete analüüs on oluline ka ressursside investeerimise jälgitavuseks (mõistetakse paremini, miks mingid otsused vastu võetakse), et paremini teada, kuidas tagada rahalisi investeeringuid (miks raha teatud asjadele kulutatakse). Analüüs tagab ka seonduvate programmide ja võrgustike tundmaõppimise ning võrgustike suutlikkuse hindamise. Kindlasti on väga oluline avaldada kiitust osalejatele – saavutuste seire ja isegi väikeste edusammude tunnustamine on üks mooduseid julgustada huvigruppe osalema! Suhete hindamisel on oluline ka teemade päevakorras hoidmine ja koostöö soodustamine.

Protsessi analüüsis on oluline hinnata, kuidas kaasamist organiseeriti. Protsessi hindamine aitab paremini mõista riiklikke ja kohalikke poliitikaid, seadusi ja regulatsioone. Samuti aitab see mõista kaasatavate minevikku, kultuuri ning eelnevate ettevõtmiste kogemusi.

Tüüpiliseks veaks kaasamisel on eeldus, et kõik huvigrupid on asjast huvitatud. Seetõttu võib kujuneda ebameeldivaks üllatuseks, kui kõik huvirühmad ei ilmugi koosolekutele kohale. Tihti pakutakse välja ka mitteasjakohaseid indikaatoreid ja meetodeid. Lisaks võib jääda selgusetuks, kuidas infot kasutatakse ja kes seda peaks kasutama. Erinevad ootused info kasutamise suhtes võivad viia frustratsioonini ja vähese kaasatuseni. Ja lõpuks ei pruugi ka kaasamisega kogutud informatsioon tegelikult vajalikuks osutada.

Hindamise võib läbi viia selleks palgatud konsultant, uurija või projekti algataja esindaja. Hindaja määratleb ise vajalikud indikaatorid ja kriteeriumid. Andmete kogumisel ja indikaatorite määratlemisel võib välishindaja konsulteerida huvigruppidega.³

---

³ Avalikkuse kaasamise vormidest, meetoditest ning kaasamisprotsessi hindamisest on pikemalt kirjutatud MTÜ Peipsi Koostöökeskuse poolt väljaantud trükises "Avalikkuse kaasamine veemajanduses ja regionaalplaneeringus", mis on kättesaadav interneti leheküljelt www.ctc.ee/riverdialogue/uploads/avalikkuse_kaasamine_veemajanduses_ja_regionaalplaneeringus.pdf

Informatsiooni edastamine

Angelika Rehemaa ja Kristina Kurm
Peipsi Koostöö Keskus

Kaasamise eelduseks on kommunikatsioon. Ilma infovahetuseta, sõnumite edastamiseta ja vastuvõtmiseta ei ole kaasamine võimalik.

Passiivsed ja aktiivsed informatsiooni edastamise meetodid

Infoedastamise meetodeid võib tinglikult jagada *passiivseteks* ja *aktiivseteks*. Passiivsete meetodite puhul tagatakse inimestele võimalus informatsiooni kättesaamiseks – olulised dokumendid on avalikud ja kättesaadavad; kohalikele elanikele on teada telefoninumbrid, millele küsimuste olemasolu korral helistada jms.

Aktiivsete meetodite rakendamisel kasutatakse teabe edastamiseks erinevaid kanaleid – ajalehti, ajakirju, televisiooni, raadiot, Internetti, infotrükiseid; vajadusel võetakse info edastamiseks otse kontakti olulise sihtrühma esindajatega, korraldatakse koosolekuid, infotunde jmt.

Enne informeerimise (avalikkuse kaasamise) kavandamist on oluline leida enese jaoks vastused järgmistele küsimustele:

- Milline on sõnum, mida soovite edasi anda?
- Kellele, millisele sihtrühmale on info suunatud?
- Kuidas tagada, et info sihtrühmini jõuab?
- Milline kanal on konkreetse sõnumi edastamiseks sobivaim?

Suhtekorraldus

Avalikkuse kaasamisega seostub kindlasti suhtekorralduslik tegevus. Suhtekorraldus on organisatsiooni juhtimise vahend ning korraldab kahepoolset kommunikatsiooni organisatsiooni ja tema sihtrühmade vahel. Suhtekorraldus aitab luua ja säilitada organisatsiooni hea maine erinevate sihtrühmade hulgas. Suhtekorralduse eesmärk on usalduse tekitamine. Professionaalselt planeeritud ja läbiviidud suhtekorraldus aitab kaasa organisatsiooni eesmärkide saavutamisele.

Meediasubted ja otsekommunikatsioon

Efektiivseim viis avalikkust ja sihtrühmi informeerida on teha seda meedia vahendusel. Seetõttu on meediaga suhtlemine suhtekorralduse oluline osa. Meedia mõjutab avaliku arvamuse kujunemist.

Otsekommunikatsiooni puhul (suhtlemine sihtrühma(de)ga meedia vahendusega) ei ole võimalik viia oma sõnumit korraga nii suure auditooriumini kui meediakanali vahendusel, kuid vahetu suhtlus annab hea võimaluse selgitada seisukohti, saada tagasisidet ja hoiduda vahendatud kommunikatsiooni puhul kergesti tekkivast infomürast.

Sihtrühmad

Enne sõnumite edastamist on vaja kaardistada sihtrühmad, kellele info suunatakse. Sihtgruppide määramisel on oluline identifitseerida organisatsiooni jaoks olulised eksperdid, aramusliidrid jt, kelle arvamust sihtrühmad kõrgelt hindavad. Alati ei ole otstarbekas, et organisatsioon sihtgrupiga ise vahetult suhtub, kolmanda isiku neutraalne kommentaar võib mõjuda veenvamalt.

Vallavalitsuse võimalikud sihtrühmad on näiteks vallavalitsuse töötajad (sisemised sihtrühmad), valla elanikud, naabervaldade elanikud, naabervallavalitsused, maavalitsus, riigiasutused ja poliitikud, vallas ja selle lähiümbruses tegutsevad ettevõtjad, muud teenusepakkujad ja tarnijad, potentsiaalsed investorid, rahastusvõimalusi pakkuvad fondid, vallas ja selle lähikonnas tegutsevad mittetulundusühingud, teised ühiskondlikud ja erialaorganisatsioonid, partnerid välisriikidest, ajakirjanikud jt.

Erinevate sihtrühmade esindajad tarbivad erinevaid meediakanaleid. On kasulik teada, missugust meediakanalit üks või teine sihtrühm eelistab jälgida. Kindlasti on oluline kasutada sihtrühma jaoks vastuvõetavat ja arusaadavat keelt, näiteks noortele suunatud sõnumites on noortepärase keele kasutamine täiesti õigustatud.

Meediakanalite spetsiifika

Igal meediakanalil on oma eripära, mida suhtekorraldaja peab teadma ja arvestama. Massimeediakanaleid võib liigitada kirjutavaks meediaks (ajalehed, ajakirjad, uudisteagentuurid), elektrooniliseks meediaks (raadio, televisioon) ning uueks meediaks (Internet).

Kui infoagentuuri uudisnupu sünniks piisab põhimõtteliselt mõneminutilise telefonikõnest, siis pikem uudislugu ajalehes nõuab aega mitme allikaga suhtlemiseks, teksti kokkukirjutamiseks, toimetamiseks, illustratsioonide otsimiseks, kujunduseks jne. Veelgi ajamahukam on telesaate ettevalmistamine: idee planeerimine, kaamerate, valgustuse ja helitehnikaga sündmuskohale tulemine jne. Televisioonis on pilt olulisem sõnumikandja kui tekst. Televisioon on suurima auditooriumiga meediakanal, raadio eeliseks on operatiivsus. Uus meedia on saavutanud väga olulise koha meediamaastikul: *on-line* uudised jõuavad tarbijani minutite jooksul, info hankimise võimalused on piiramatud.

Meediakanaleid võib liigitada ka leviku alusel: lokaalseteks, regionaalseteks ja üleriigilisteks. Näiteks:

üleriigiline päevaleht, lokaalne maakonnaleht, mitut maakonda hõlmav regionaalne raadiojaam.

Mõned info edastamise meetodid

Enne informatsiooni edastamist tuleb hoolikalt sõnastada sõnumid ning alles seejärel valida sobiv kanal, mille kaudu infot edastada. Teisisõnu tuleb leida vastused järgmistele küsimustele:

- Mida ja miks öelda?
- Kellele on see info oluline?
- Kellele on sõnum suunatud?
- Kas sõnumil on uudislikku väärtust?
- Milliseks tuleb sõnum vormida, et see oleks sihtrühmale mõistetav?
- Kas keegi teine on juba samal teemal teateid levitanud?

Pressiteade

Pressiteade väljendab uudislikku sõnumit, mida soovitakse edastada valitud sihtgruppidele. Et sõnum ületaks uudisekünnise, peab see vastama vähemalt kolmele-neljale uudise kriteeriumile. Uudise kriteeriumid on järgmised:

- Päevakajalisus – sõnum on aktuaalne, selle erinevatest aspektidest kõneldakse ja kirjutatakse.
- Mõjukus – sõnumist teadasaamine on paljude inimeste jaoks oluline, see info võib mõjutada otsuseid, valikuid jne.
- Erakordsus – sõnum sisaldab midagi sensatsioonilist ja ebatavalist. Näiteks uudis pole see, kui koer hammustab inimest, vaid kui inimene hammustab koera.
- Geograafiline ja emotsionaalne lähedus – sõnumis kajastuv toimub lähedal, kaugemal toimuvad sündmused pakuvad inimestele vähem huvi.
- Värskus – sõnumis kajastuv on toimunud viimase 24 tunni jooksul või seisab alles ees.
- Konfliktus – sõnum sisaldab erinevate osapoolte vastuolusid, tüli, eriarvamusi.
- Prominentsus – tuntud inimeste seos sõnumis kajastuva sündmusega.

Kindlasti tuleb lisaks uudiskriteeriumidele arvestada ka teisi asjaolusid. Oluline on enne sõnumi edastamist arvestada meediakanali iseloomu ja suunitlust (näiteks “Kroonika” lugeja ei soovi ajakirjast leida probleemkirjutist Eesti regionaalarengu probleemidest). Mõnel päeval võib uudisekünnise ületamine olla keerukam kui teisel, sest uudiste hulk erinevatel päevadel on erinev. Sihtajakirjanike (ajakirjanik, kes teatud valdkonnas regulaarselt kirjutab/kõneleb) abistamine aitab samuti kaasa soovitud meediakajastuse saavutamisele, loomulikult peab ajakirjanik seejuures säilitama oma sõltumatuse. Vajalik on tunda ka toimetuste tööprotsessi, näiteks tuleb arvestada, et ajakirjanik vajab oma tööks piisavalt aega.

Pressiteade on kõige lihtsam moodus meediale sõnumi pakkumiseks. Pressiteade peab sisaldama organisatsiooni ja pressiteate edastaja nime, aadressi, telefoni, e-posti aadressi, väljasaatmise kuupäeva. Pressiteate pealkiri on lühike, asjakohane ning annab teada, millest teates juttu tuleb. Soovitav on kasutada pealkirjas aktiivset verbi.

Pressiteate koostamisel on kasulik arvestada ajakirjandusliku uudisloo tagurpidi pööratud struktuuriga, mille kohaselt kõige olulisem on ees. Pressiteade peab vastama kuuele küsimusele: kes, mis, kus, millal, miks, kuidas. Pressiteate esimene lõik peab äratama huvi, sellele järgnevad teemat arendavad lõigud, tsitaadid, detailid jne. Pressiteade peab olema lühike, korrektne, täpne ja selge.

Arvamuslugu

Kui on soov selgitada seisukohti või avaldada arvamust, siis on võimalik kirjutada ajalehte kommentaar või arvamuslugu. Ajalehtede arvamuslehekülje eesmärk on aidata lugejail kujundada oma arvamust päevaprobleemide kohta. Konfliktisituatsioonis on hea ajakirjandustava kohaselt tarvis anda sõna kõigile osapooltele. Arvamuslugu koosneb tavaliselt neljast osast: sissejuhatus, arvamus, detailid ja järeldused. Sissejuhatuses esitatakse lühidalt ja paeluvalt arvamusloo kirjutamist ajendanud taust. Seejärel esitatakse oma arvamus ning seejärel detailid, mis arvamust toetavad. Arvamusloo lõpus tehakse ettepanekuid ja soovitatatakse lahendusi olukorra muutmiseks.

Veebileht

Väga oluline info edastamise kanal on ka organisatsiooni veebileht, mida võib pidada organisatsiooni visiitkaardiks. Selle koostamisel ja haldamisel peab läbi mõtlema, millist infot sihtrühmad vajavad, milline peaks olema veebilehe ülesehitus ja disain, kuidas tagada, et veebilehel olev info oleks jooksvalt uuendatud.

Soovitused ajakirjanikega suhtlemisel

Enne ajakirjaniku päringule vastamist on otstarbekas ajakirjanikuga kokku leppida, millal ja kuidas toimub info edastamine. Üldjuhul ei pea ajakirjanikule kohe vastama, sest ettevalmistamata vastus võib olla ebakindel ja ebapiisav. Seetõttu on kasulik võtta ettevalmistusteks lisa-aega. Ebaselgeks jäävate küsimuste puhul on vajalik küsida täpsustusi. Vastamisest keeldumise korral tuleb põhjendada, miks ei ole võimalik vastata.

Ainult fraas „Ei kommenteeri” ei ole piisav. Ajakirjanikku ei tohi suhtuda üleolevalt või alandlikult. Ajakirjanik teeb infot küsides oma tööd ja heade suhete hoidmiseks on kasulik teda abistada.

Avalikkuse kaasamine praktikas

Tapa valla loomine ja muutustest informeerimine

Kuno Rooba

Tapa vallavanem, Tapa haldusreformi ühiskomisjoni esimees

Eelmiste kohalike omavalitsuse valimistega 2005. aastal jõudis haldusreform Tapa ümbruses oma esimese verstapostini. Tapa linn ja Saksi vald Lääne-Virumaalt ning Lehtse vald Järvamaalt ühinesid uueks ja suureks Tapa vallaks, mis hakkas tervikuna kuuluma Lääne-Virumaale. Ühinemisi oli omavalitsuste valimiste järel ka mujal Eestis (Türi, Kuusalu, Saarde, Suure-Jaani, Väike-Maarja, Tamsalu), kuid esmakordselt meie haldusreformide ajaloos nihkusid Tapa puhul ka maakonnapiirid.

Tekkinud Tapa vald on 263 km² suur ning siin elab veidi alla 10 tuhande inimese, kellest peaaegu kolmveerand elab Tapa linnas. Tapa valda käsitleme viie erineva piirkonnana – Tapa linn, Lehtse, Jäneda, Saksi ja Karkuse, mis aitab välja tuua erinevate kogukondade tugevused ja eripärad.

Inimgeograafia mõistes on valdade liitumise tagajärjel ühendatud Tapa linn ja tema tagamaad (mõju- ja tõmbepiirkonnad) üheks loogiliseks tervikuks. Ajaloolises võrdluses on Tapa valla näol lõviosas tegemist Lehtse vallaga 1938. aasta piirides.

Valdade ühinemisele eelnes aastate pikkune eeltöö. Ühinemist juhtinud valdade ühiskomisjon pidas väga tähtsaks kaasata ühinemisprotsessi elanikkonda. Selleks oli kaks põhjust. Esimene oli seadusest tulenev, sest ühinemise õnnestumiseks peab olema läbiviidud rahvaküsitlus ja sealt saadud positiivne vastus. Teiseks oli komisjoni kindel soov, et kõikidest plaanitavatest protsessidest oleks kohalikel elanikel pidev ülevaade.

Kuidas aga informeerida ja kaasata elanikke samaaegselt kolmel erineval haldusterritooriumil? Meie puhul leidis ühiskomisjon, et kõige parem on rahvale informatsiooni edastada läbi ajalehte. Otsustasime kahel aastal välja anda ühinemise erilehte Ühinemise Sõnumid. Selleks, et ajaleht jõuaks tõesti igasse perre, kasutati otsepostitust. Tapa linna spetsiifikast tulenevalt anti lisaks välja ka venekeelset ajalehte. Lisaks avaldati täiendavat informatsiooni liituvate osapoolte vallalehtedes.

Enne rahvaküsitlust korraldati igas liitavas piirkonnas rahvakoosolek. Ühiskomisjonis lepidi kokku, et need koosolekud viivad läbi just selle valla inimesed ja teistest piirkondadest komisjoniliikmed ei osale. Tagantjärele võib väita, et mõistlik oleks olnud siiski kõigi komisjoniliikmete osalemine ja liitunud piirkonna kui terviku esitlemine ja kaitsmine. Võin seda väita Saksi valla Kiku, Salda ja Pariisi küla rahvakoosoleku näitel. Nimelt oli nende külade elanikel võimalus valida liitumine kas Tapa või Kadrina vallaga. Tublid Kadrina vallavolinikud lubasid koosolekul talumeeste teedele kruusa ja sellega oligi kolme küla saatus otsustatud. Meie protsessis oli eraldi küsimuseks, kas panna rahvaküsitlusele ka maakondliku kuuluvuse küsimus. Ühisarutelus leiti, et selle küsimuse panemine rahvahääletusele ei ole vajalik. Seadusest tulenevalt on maakondliku kuuluvuse otsustamine Vabariigi Valitsuse pädevus ja sellest ka lähtuti. Võib kindlalt väita, et meie protsessi puhul oli liitumiseelne rahva kaasamine korraldatud hästi, kuna rahvaküsitlus andis positiivse tulemuse. Sellega aga muutused ja kaasnev informeerimine ei lõppenud.

Ühinemise järgselt moodustati uus ametiasutus – Tapa Vallavalitsus. Toimus väga selge ametnike spetsialiseerumine konkreetsetele valdkondadele. Järgmist informeerimise etappi võibki nimetada ametnike töökohustustega seonduvaks ja muutunud töökorralduse selgitamiseks avalikkusele.

Ametnike tööjaotusega seotud muutused olid suured. Uues struktuuris ei olnud võimalik jätkata enam kui kümnel ametnikul. Nendega suhtlemine oli korrektne, kaebusi ega kohtuvaidlusi ei esitatud. Keerulisem oli uuenenud töökohustuste selgitamine kohalikele elanikele. Elanikud kippusid jätkuvalt pöörduma juba tuttava ametniku poole. Ametnike töökohustuste avalikustamiseks kasutasime jätkuvalt ajalehte. Probleeme esines ka uues struktuuri ametnike omavahelise tööjaotusega. Erinevatest ametiasutustest pärit töötajad saavutasid ühtse tööühtsi pärast pooleaastast töötamist. Ühinemine üle maakonnapiiri tõi esile ka mitmed kitsaskohti erinevate riiklike registrite töös. Näiteks ehitisregister väljastas veel 2007.a. lõpus objekti asukohaks Järvamaa Lehtse valla, kuigi tegelikult oli asukohaks Lääne-Virumaa Tapa vald. Tänu sellele oli paljudel kodanikel probleeme notariaalsete tehingutega. Sarnased probleemid esinesid 2007. aasta lõpus näiteks veel majandustegevusregistriga.

Kohe peale uue valla tekkimist oli selge, et juhtimisstruktuuride arendamisel ei tohi jääda peatuma poolel teel, kuna meie eesmärk on igas valdkonnas välja arendada tulemuslik ja jätkusuutlik tegevus. Vajalik oli ka valla osalusega äriühingute ümberkorraldamine. Esimesena asusime olude sunnil korrastama veemajandust, sest endises Saksi vallas tegeles ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga vallavalitsus ise. Seetõttu pidi AS Tapa Vesi keset talve – detsembris 2005 ja jaanuaris 2006 – üle võtma Moe, Vahakulmu, Saiakopli ja Näo veesüsteemid ning teostama hädapärased investeeringud trassidesse ning korrastama kliendilepinguid ja andmebaase. Tapa Vallavolikogu pidas vajalikuks siinjuures neid vajalikke töid ka omapoolselt valla esimesest ühiseelarvest finantseerida.

Kogu 2006.a. esimese poolaasta tegutses AS Tapa Vesi vaid Tapa linnas ja endises Saksi vallas, endises Lehtse vallas tegeles vee-ettevõtjana ning soojatootjana OÜ Soveska. Mais-juunis jõuti valla tegevuste planeerimisega aga sinnamaani, et asuti üle andma ka Lehtse ning Jäneda piirkonna veemajandust AS Tapa Veele, milleks lahutati OÜ-st Soveska esmalt soojamajandus ning allesjäänud veemajanduslik tegevus liideti AS-iga Tapa Vesi. Tegelik äriühingute liitmine toimus 1. septembril 2006 ning sellest hetkest on Tapa vallas üks ja ühtne vee-ettevõtja – AS Tapa Vesi.

Sellised suured muutused kommunaalmajanduses töid järjekordselt esile vajaduse suhelda aktiivselt inimestega ja selgitada muutuste põhjuseid. Muutuste selgitamine endise Saksi valla Moe küla elanikele ei läinud kergelt. Arusaadavalt olid inimesed pahased, kuna Saksi valda kuuludes olid nad

nautinud korrusmajades hooldus- ja remonditasu 1 kr/m². Uued hinnad aga vastasid turuolukorrale ja olid kõrgemad. Lisaks kadus elanike lootus, et valdade liitumisega kustutatakse vanad võlad. Need olid selles piirkonnas väga selged muutused ja meie poolt olukorra selgitamiseks läbiviidud rahvakoosolekud olid väga emotsionaalsed. Tänapäevaks on enamikus korrusmajades tegutsemas korteriühistud ja tegeletakse hoolega hoonete korrastamisega.

Lisaks eelöeldule oli aprillis-mais 2006.a. probleeme Tapa linna joogivee kvaliteedi tagamisega – tuli tegeleda nii joogivee täiendava puhastamise kui ka avalikkusega suhtlemisega.

Avalikkusega suhtlemine joogivee kvaliteedi probleemide ajal õnnestus hästi. Maakonnaleht Virumaa Teataja valis meie poolt informeerimist korraldanud abivallavanema Teet Koitjärve koguni maakonna pressisõbraks. Informeerimise käigus tegime regulaarselt pressiteateid ning Tapa valla avalikes kohtades oli vee kvaliteedi kohta väljas operatiivinfo ja tarbimisalased soovitusel.

Samaaegselt alustas Tapa vald reforme raamatukogunduses ja spordihoonete haldamises, ühendades kõik väljaspool Tapa linna toimivad 3 raamatukogu Tapa Linnaraamatukoguga ning liites Jäneda spordihoone Tapa Spordikeskusega. Nende muutuste juures ei ole avalikkuse kaasamine olnud eelnevate näidetega võrreldes nii oluline, Kuid oleme siiski jälginud, et informatsioon muutustest oleks avalikkusele kättesaadav ja muutused sisulise põhjendatud.

2008. aastaks on kavandatud kahe lasteaia ühinemine ning Jäneda lasteaia ja kooli ühendamine Jäneda kooliks. Järgnevatel aastatel on plaanis kultuuriasutuste juhtimise ühendamine. Seega saame ka lähiaastatel jätkata kaasamisprotsessiga, mida oleme Tapa piirkonnas viimastel aastatel praktiseerinud.

Avalikkuse kaasamisel ja reformiprotsesside käigus on äärmiselt oluline, et vald, reformide läbiviijad, ettevõtete nõukogud ja juhatused jääksid alati juba vastuvõetud suundade ja otsustele kindlaks. Seda vaatamata keeruliste ümberkujunduste käigus tekkivatele erimeelsustele ja kriitikutele. Samuti on reformi igal etapil mõistlik teha koostööd naabrite ja erinevate riiklike institutsioonidega maakonnas, sest meie näitel (kus muutused maakonnapiirid) jagus üllatusi kõigile.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kuigi reformimine uues vallas, kus põrkusid eelneva kolme erineva organisatsiooni kultuurid ja sisseharjunud tavad, oli kaunis närvesööv ja keeruline, oli see siiski äärmiselt hädavajalik. Kodanike ootused omavalitsusele on ühesugused nii väikestes kui suurtes omavalitsustes. Praeguse omavalitsuste rahastamise aluste järgselt suudavad suuremad omavalitsused kodanike ootusi kiiremini täita. Loomulikult on oluline, et toimuks avalik dialog ja arvestataks elanike arvamust. Ei tohi unustada, et kohalikus omavalitsuses on siiski enamus valitud tegevusi või arengusuundi just kokkuleppe selle piirkonna elanikega.

Avalikkuse kaasamine arendusprojektides

Tiina Vilu

Kadrina Vallavalitsuse arendusnõunik

Avalikkuse kaasamine ja läbipaistev avalik võim on erinevate arendusprojektide teostamise korral üks olulisemaid ning võtmekaaluga väärtusi. Pikaajalise arengu kavandamise kogemuse baasilt võin öelda, et kuigi atraktiivsemate arenduste puhul on avalikkuse huvi suurenenud, on tavakodanikke valla eesmärkide ja oluliste võtmeküsimuste üle avalikult arutlema tuua siiski üsna keeruline. Samas on olnud ka näiteid, kus avalikkuse huvi tekib alles siis, kui planeeringud on kehtestatud ning piltlikult väljendades „kopp juba kaevab”. Kuidas siiski leida need õiged argumendid, mille baasilt kohalik omavalitsus võiks otsustada ja kaalutleda arendusprojektide sobivuse üle? Mis on piisav avalik huvi, kas üldse kaasata avalikkust otsustusprotsessidesse? Järgnevalt toon mõningad soovitusel, mis aitavad ühe näite varal neile küsimustele ehk vastused leida. Seda enam, et huvitavaid ja atraktiivseid arendusprojekte tuleb omavalitsustel ette üha rohkem ning selle kõige taustal on kaalul valla hea maine nii oma kodanike kui arendajate, investorite seas.

Paljudes Eesti omavalitsustes on juhtunud, et kohalikud elanikud või kaugemal elavad maaomanikud on müünud oma maad nn „jaapanlastele”. Kadrina vallas on seda juhtunud Vohnja küla piirkonnas, Hõbeda külas Luguse–Ahila piirkonnas, Kihlevere külas ja mujalgi. Arendaja tuli oma soovidega (spaa, kaubanduskeskus, golfiväljak, sajad elamukrundid ja muud tegevused) valda ning valla poolt algatati erinevad detailplaneeringud. Sellel hetkel ei olnud Kadrina vallal kahjuks veel kehtivat üldplaneeringut. Esimeste esitatud detailplaneeringute eskiiside sisuga tutvudes sai üsna ruttu selgeks, et antud arendus vajab oma ulatuse ja iseloomu tõttu kindlasti strateegilist keskkonnamõjude hindamist. See lõi ka võimaluse kaasata kohalikke elanikke protsessi juba selle algetapis. Loomulikult tekkis kohalike elanike seas grupp aktiviste, kes hakkasid kõikjal selgitama, et vald müüs maad arendajale, vallaametnikud on korrumppeerunud jne. Sellest hetkest tänaseni on Kadrina vald sisuliselt kahe huvigrupi vahel – ühelt poolt arendaja oma soovidega arendada nn „jaapanlaste küla” ja teiselt poolt kohalikud elanikud argumentidega, et nad ei soovi siia mitte kedagi.

Mida sellises olukorras ette võtta? Kindlasti tuleb üle vaadata kohalikke elanikke toetavad ja arendajaid takistavad alusdokumendid, millisteks on kehtiv valla arengukava, kehtestatud detailplaneeringud, üldplaneeringud, maakonnaplaneeringud, teemaplaneeringud, naaberomavalitsuste üldplaneeringud, üleriigiline planeering Eesti 2010. Edasi tuleb korraldada piisavalt avalikke arutelusid ning analüüsida saadud tagasisidet. Meeles tasuks pidada protsessi vältel saadud tulemusi ning kirjeldada piisavalt ja selgelt kõik raskuspunktid. Tavaliselt nähakse tegevusi lokaalselt, kuigi nende mõju tuleks

analüüsida suuremale piirkonnale. Protsessis on oluline roll koostöö arendamisel kõigi osapoolte vahel ja seeläbi erinevate kompromisside leidmine.

Tänaseks on selgunud, kui suures ulatuses võib eelpool nimetatud arendustest üldse rääkida, kuna keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne on heaks kiidetud (mitte küll täies ulatuses). Kokku on lepitud järgnevates tegevustes kuni detailplaneeringute kehtestamiseni. Seega soovitan igati läbida keskkonnamõjude strateegilise hindamise protsess eriti nn. tundlike arenduste puhul.

Kokkuvõtteks võib öelda, et avalikustamise protsessid on toonud Kadrina vallale juurde lisaväärtust. Valla jaoks on arenduse roll olnud oluline ka mainekujunduse aspektist, Kadrina vald on tuntust juurde saanud. Samuti on suurenenud mõningate investorite huvi valla vastu. Kõige selle aluseks on omavalitsuse ametnike kogemus ja selle kogemuse taastootmine läbi erinevate protsesside.

Korraldatud jäätmeveo kogemusi Põlva vallas

Vilmar Lutsar

Põlva Vallavalitsuse keskkonnapetsialist

Eestis vastutavad jäätmekäitluse korraldamise eest omavalitsused. Põlva vallas alustasime ettevalmistusi korraldatud jäätmeveole üleminekuks 2006. aasta varakevadel, tegelik vedu rakendus 1. veebruarist 2007. Olime tollal Lõuna-Eesti maavaldadest selles osas ühed esimesed, seega saame täna jagada kogemusi ja soovitusi, mida oleme omandanud aastase jäätmeveo praktika jooksul.

Põlva vald asetseb rõngana ümber Põlva linna, olles moodustatud 3 endise majandi baasil. Umbes 4200 elanikuga vald on üks jäätmeveopiirkond, mis hõlmab ca 950 üksikelamut, 39 korruselamut 1300 elanikuga ja 2 suvilatekogumit 100 majaga, millest aastaringselt elatakse ehk igas neljandas. Meie vallas on korraldatud jäätmeveoga haaratud ainult olmejäätmed. Ohtlike jäätmete, paberi ja papi ning segapakendi kogumine toimub nimetatud veost eraldi.

Juba ajal, mil jäätmeveokonkurss veel käis (aga eriti peale selle edukaks tunnistamist), alustasime elanike teavitamist muudatustest, mida uus jäätmekäitluse kord kaasa toob. Avaldasime järjekindlalt selgitavaid artikleid vallalehes (ilmub kord kuus) ja paaril korral maakonnalehes, panime välja infotahvliid külakeskustesse ja raamatukogudesse, käisime selgitusi jagamas külakoosolekutel. Kõige rohkem võõristust tekitas elanikes jäätmeveo kohustuslikkus ja mõned majaomanikud pole sellega tänaseni leppinud.

Enne uutmoodi jäätmeveo algust oli üheks tõsisemaks aktsiooniks lepingute sõlmimine vedaja ja jäätmevaldajate vahel. Selleks käisid jäätmevedaja esindajad kindlatel väljareklaamitud päevadel külakeskustes ja raamatukogudes ning niimoodi õnnestus sõlmida umbes pooled praegu toimivatest lepingutest. Internetis lepingute sõlmimine jäi vaatamata selle lihtsusele võrdlemisi tagasihoidlikuks. Oleme jätkanud jooksvalt taotluste vastuvõtmist lepingute sõlmimiseks vallamajas ja praeguseks on korraldatud jäätmeveoga liitunud veel 230 jäätmevaldajat. Peame sellist moodust väga oluliseks, sest vallavalitsusse tulevad tavaliselt just need kodanikud, kelle jaoks on jäätmeveo kord ebaselge või kes on korraldatud jäätmeveo vajalikkuse suhtes negatiivselt meelestatud. Peale selgitusi ja mõningat veenmist on aga siiski ka neist enamus veoga liitunud ja meieni ei ole jõudnud infot, et skeptikud oleks liitumist kahetsenud. Vaatamata erinevates kanalites jagatud teabele ei ole aga siiski umbes 100 jäätmevaldajat lepingut sõlminud ega ole pöördunud ka vallavalitsuse poole selgitava avaldusega. Enamusele neist on jäätmevedaja pärast eelnevat meeldetuletust väljastanud ka nn tühisõiduarved. Jäätmeveo heaks laabumiseks on väga tähtis usalduslik ja mõistev vahekord kohaliku omavalitsuse ja vedaja vahel ning meil ei ole selles osas etteheiteid.

Kõige põletavamaks probleemiks on jäätmeveol kujunenud maanteede kehv olukord, sest prügiveoautod on suured ja rasked ja nüüd, mil jäätmeveoga on liitunud ka kõvakattega ja hooldatud kruusateedest eemal asetsevad majavaldused, jäävad konteinerid tihti tühjendamata juurdesõidutee kehva seisukorra või majaomaniku õigustatud soovi tõttu oma teed hoida. Siin on konfliktid kerged tulema, sest prügiauto juhi ja majaomaniku hinnangud tee seisukorrale on tihti küllalt erinevad. Siin ei paista head lahendust, sest looduse vastu ju ei saa ning teeolude parandamine on kallid ja aeganõudev. Kindlasti aitaks olukorda parandada tihedam infovahetus elanike ja jäätmevedaja vahel ning paindlikum veograafik, kuid viimasest ei ole jälle veofirma eriti huvitatud.

Lõpetuseks tasub veelkord kokku võtta juba ülalpool käsitletud soovitusel, milliste järgimine kergendab meie arvates oluliselt korraldatud jäätmeveo läbiviimist. Esiteks tuleks veel enne jäätmevedaja leidmise konkursi väljakuulutamist läbi viia jäätmeveoobjektide inventuur (eriti puudutab see üksikelamuid). Nende julgast tuleks välja arvata kõik, mille puhul puhul ei ole jäätmeveoga liitumine tõenäoline. Teiseks tuleks kokku leppida nii seadusest kui ka inimlikust aspektist lähtuvad kriteeriumid majapidamiste vabastamiseks jäätmeveost. Nendest kriteeriumitest tuleb hiljem kindlasti kõigi suhtes ühtemoodi kinni pidada. Mida vähem vabastusi, seda parem, kuid ka kõige parema eeltöö korral tuleb neid ikkagi anda. Kolmandaks tuleks ka peale jäätmeveo käivitumist teha inimestele veoga liitumine võimalikult lihtsaks ja jätkata pidevat selgitustööd. Sealjuures on oluline lahti rääkida ka see, mis juhtub siis, kui jäätmevaldaja ei ole veolepingut sõlminud ega esitanud omavalitsusele asjasepuutuvat avaldust. Vastasel juhul tabavad järgnevad tühisõiduarved kodanikke ebameeldiva üllatusena.

Kokkuvõtteks võiks öelda, et Põlva valla elanikud on korraldatud jäätmeveo hästi vastu võtnud - sellega on liitunud enamus püsivalt kohapeal elavatest jäätmevaldajatest. Üldine jäätmeveo kohustus iseäranis maapiirkonnas on aga niivõrd oluline muudatus, et meie üheaastase kogemuse korraldatud jäätmeveol võiks liigitada sisseelamise ajaks. Loeksime eesmärgi saavutatuks, kui kõigile elanikele muutuks oma maja juures prügi konteineri omanik ja selle regulaarne ära vedu tülidest kohustusest iseenesest mõistetavaks vajaduseks, aga sinnani kulub ilmselt veel palju aega.

Viited praktiliste avalikkuse kaasamise näidetele

---

www.riigikontroll.ee

antud leheküljelt leiab 2007. aasta aruande Riigikogule, kus Riigikontroll hindas, kas ranna- ja kaldaaladele ehitamine on korraldatud selliselt, et see tagaks avalike huvide tõhusama kaitse, välistaks looduskeskkonna kahjustamise ning ebaseadusliku ehitamise võimaluse. Auditeeritavateks olid kohalikud omavalitsused, Keskkonnaministeerium, Siseministeerium (sh Maavalitsused) ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

www.siseministeerium.ee/public/soov_detailplan.pdf

Siseministeeriumi leheküljel on välja antud trükises jagatakse soovitusi detailplaneeringute koostamiseks. Trükises käsitletakse detailplaneeringute koostamise korraldamise protsessi algatamisest kehtestamiseni.

www.siseministeerium.ee/public/yldplaneering_sovitused.pdf

Siseministeeriumi interneti leheküljel on välja antud trükis, kus jagatakse soovitusi üldplaneeringute koostamiseks. Antud käsiraamat annab ülevaate üldplaneeringu sisust ja selle koostamise protsessist ning on mõeldud abimaterjaliks kohaliku omavalitsuse töötajatele.

www.seit.ee/failid/111.pdf

Säästva Eesti Instituudi poolt välja antud trükis, kus vaadeldakse keskkonnainfo kättesaadavust ja otsustamises osalemise võimalustest Eestis.

www.seit.ee/failid/287.pdf

Säästva Eesti Instituudi poolt välja antud trükis, kus vaadeldakse juurdepääsu veeandmetele ja otsustele.

www.k6k.ee/keskkonnaigus/abiks_kodanikule/kuidas_kaasa_rkida

SA Keskkonnaõiguse Keskuse juhendmaterjal keskkonnateemalistes planeeringuprotsessides osalemiseks „Kuidas kaasa rääkida.“

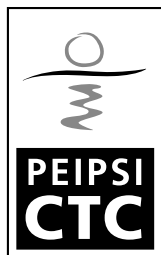
Kasutatud kirjandus

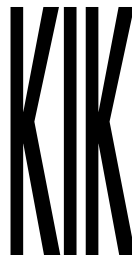
1. Illing, E., Lepa, R., 2005. Kaasamisvormid – ülevaade ja kasutusvõimalused. Poliitikauuringute Keskus PRAXIS. <http://www.praxis.ee/kaasamine>.
2. Kurm K., 2006. The knowledge and training needs of Estonian local governments regarding public participation in planning processes. Peipsi Center for Transboundary Cooperation.
3. Eesti Vabariigi Valitsus. Kaasamise hea tava. www.valitsus.ee/?id=4997
4. Lepa, R., Illing, E., Kasemets, A., Lepp, Ü., Kallaste, E., 2004. Kaasamine otsusetegemise protsessis, Praxis, Tallinn.
5. Sihtasutuse Eesti Õiguskeskus, 2006. Poliitikate ja õigusaktide mõjude hindamise ning osapoolte kaasamise alase pilootkoolitusprogrammi 2005-2006 materjalid. Eelkõige Anna Grambergi ettekanne teemal “Huvirühmade ja avalikkuse kaasamine”. www.lc.ee/foorum/lc/ria/1osa.html
6. Keskkonnaministeerium. Üldsuse ning huvirühmade kaasamise põhimõtted Keskkonnaministeeriumis. www.envir.ee/95506
7. Peipsi Koostöö Keskus. Avalikkuse kaasamine veemajanduses ja regionaalarengus. www.ctc.ee/riverdialogue/uploads/avalikkuse_kaasamine_veemajanduses_ja_regionaalplaneeringus.pdf

Peipsi
Koostöö
Keskus

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS